

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Postboks 8112 Dep
0032 Oslo

Vår dato: 24.10.2014
Deres dato: 03.07.2014

Vår referanse: 2008/1719-21
Deres referanse: 14/3186-9

Vår saksbehandler:
Mona Anita Bjørnsrud, tlf. 32808604

Buskerud fylkeskommunes svar på høring til forslag av endringer i valgloven og valgforskriften

Det vises til departementets høringsnotat av 3. juli 2014.

I møte 22. oktober 2014, sak 68/14, gjorde fylkesutvalget følgende enstemmig vedtak:

1.
Fylkesutvalget støtter forslaget til standardisert utforming av stemmesedler.
2.
Fylkesutvalget mener at nåværende frister for mottak av forhåndsstemmer opprettholdes. Departementet bør sørge for en grundig kartlegging av for sent innkomne forhåndsstemmer ved valget i 2015.
3.
Fylkesutvalget støtter forslaget om egen forsendelseskonvolutt og forsendelse av forhåndsstemmer hver dag de siste to ukene før valget.
4.
Fylkesutvalget mener at departementet bør kreve en raskere forsendelsesmåte enn A-post ved oversendelse av forhåndsstemmer mottatt fredag før valgdagen
5.
Fylkesutvalget tar evalueringen av Stortingsvalget i 2013 til orientering."

Fylkesrådmannens saksframlegg i sak 68/14 er vedlagt dette brevet.

Med vennlig hilsen

Mona Anita Bjørnsrud
konsulent

Dokumentet er godkjent elektronisk og sendes uten signatur

Vedlegg

- 1 Høring - Evaluering av Stortingsvalget 2013 og forslag til endringer i valgloven og dens forskrifter

Vår saksbehandler   Mona Anita Bjørnsrud, tlf. 32808604
Vår referanse   2008/1719-20

UTVALG	UTVALGSSAK	MØTEDATO
Fylkesutvalget		22.10.2014

Vedlegg

- 1 Høring - Forslag endringer i valgloven og valgforskriften
- 2 Høringsnotat Evaluering av valget i 2013 - Forslag til endringer i valgloven og valgforskriften

Høring - Evaluering av Stortingsvalget 2013 og forslag til endringer i valgloven og dens forskrifter

Høringsnotatet inneholder Kommunal- og moderniseringsdepartementets forslag til enkelte endringer i valgloven og valgforskriften, samt en evaluering av gjennomføringen av Stortingsvalget 2013.

Forslag

1.
Fylkesutvalget støtter forslaget til standardisert utforming av stemmesedler.
2.
Fylkesutvalget mener at nåværende frister for mottak av forhåndsstemmer opprettholdes. Departementet bør sørge for en grundig kartlegging av for sent innkomne forhåndsstemmer ved valget i 2015.
3.
Fylkesutvalget støtter forslaget om egen forsendelseskonvolutt og forsendelse av forhåndsstemmer hver dag de siste to ukene før valget.
4.
Fylkesutvalget mener at departementet bør kreve en raskere forsendelsesmåte enn A-post ved oversendelse av forhåndsstemmer mottatt fredag før valgdagen
5.
Fylkesutvalget tar evalueringen av Stortingsvalget i 2013 til orientering.

Buskerud fylkeskommune, 9. oktober 2014
Runar Hannevold
fylkesrådmann

Bakgrunn for saken

Høringsnotatet inneholder fire deler. Første delen beskriver kort om gjennomføring av valg i Norge. Andre del tar for seg evaluering av stortings- og sametingsvalget i 2013. Del tre omhandler valgobservasjon og forsøksvirksomhet. I del fire er det en diskusjon av temaer det vurderes lov- og forskriftsendringer og i denne delen foreslår departementet følgende endringer i valgloven og valgforskriften:

- Endring av ansvar for produksjon og utsendelse av valgkort (endring i valgloven og forskrift)
- Korrigere angivelse om hvor kretsendringer skal rapporteres (endring i valgloven)
- Utforming av stemmesedler (endring i valgforskrift)
- For sent innkomne forhåndsstemmer (endring i valgloven)

Endring av ansvar for produksjon og utsendelse av valgkort

Departementet vurderer om det skal gjøres endringer i ansvarsforholdet rundt produksjon og utsendelse av valgkort. I dag ligger dette ansvaret hos valgstyret i den enkelte kommune. Det vurderes om ansvaret for produksjon og utsendelse av valgkort skal overføres fra kommunene til departementet. Videre vurderer departementet å endre forskriftshjemmelen slik at departementet kan gi forskrift om valgstyrets plikter i forbindelse med produksjon av valgkort.

Fylkesrådmannen har ingen merknader til departementets forslag.

Korrigere angivelse om hvor kretsendringer skal rapporteres

Departementet mener denne bestemmelsen bør oppdateres slik at det vises til rette myndighet. I dag er det sentral matrikkelenhet (Statens kartverk) som skal motta slike meldinger og som sørger for oppdatering av matrikkelen. Dette er således kun en teknisk endring som ikke medfører endring av praksis eller ansvar.

Fylkesrådmannen har ingen merknader til departementets forslag.

Utforming av stemmesedler

Formatet for stemmesedler til stortingsvalg ble standardisert og fastsatt i valgforskriften forut for stortingsvalget i 2013. Begrunnelsen for dette var at stemmesedlene som har blitt trykket opp ved tidligere valg har hatt ulike formater og at hensynet til universell utforming ikke var tilstrekkelig ivaretatt.

Det er via stemmeseddelen velgeren får utøvd sin deltakelse i demokratiet, og dette stiller krav til utformingen. Universell utforming og ivaretagelse av hemmelig valg er absolutte krav ved standardisering av stemmeseddelformatet. Det er departementets vurdering at disse kravene må ivaretas, andre hensyn som økt trykkekostnad og at skanningen vil ta lengre tid har ikke hatt avgjørende betydning for utformingen.

Buskerud fylkeskommune var med på prøveordningen i 2011 og benyttet også standardiserte stemmesedler til stortingsvalget i 2013. Fylkesrådmannen har kun positive erfaringer knyttet til standardisert stemmeseddel og slutter seg til departementets vurderinger, og støtter forslaget til endringer i valgforskriften.

For sent innkomne forhåndsstemmer

Det følger av valgloven at forhåndsstemmegivningen innenriks skal avsluttes fredag før valgdagen. Valgforskriften krever at forhåndsstemmer som en kommune mottar den sisten uken i forhåndsstemmeperioden skal daglig sendes velgerens hjemkommune med A-post, eller sendes på raskere måte. For at forhåndsstemmer skal kunne godkjennes og telle med i valgoppgjøret må de være valgstyret i hende før kl. 21:00 på valgdagen. Forhåndsstemmer som ankommer etter denne fristen skal forkastes.

Ved stortingsvalget i 2013 kom 1653 forhåndsstemmer for sent frem og ble forkastet. Det er ulike grunner til at forhåndsstemmer kommer for sent frem. Blant annet skyldes det feilsending, forveksling av kommuner, at stemmemottaker sender stemmene for sent fra seg, mangelfull adressering, eller forsinkelser i postgangen. Stortingets fullmaktskomité finner antallet for sent innkomne forhåndsstemmegivninger uakseptabelt høyt. Departementet foreslår at det forskriftsfestes at alle forhåndsstemmer som skal sendes til en annen kommune sendes i en egen forsendelseskonvolutt. Dette vil bidra til å forhindre feilsendinger. Departementet vurderer også å forskriftsfeste at forhåndsstemmer skal sendes hver dag de siste to ukene før valget.

Alternativer til løsninger som departementet framsetter er:

- a) Endre fristen for forhåndsstemming innenriks til torsdag før valgdagen
- b) Endre fristen for når forhåndsstemmer må være mottatt til tirsdag (dagen etter valgdagen)

Departementet mener at punkt a) vil avgrense velgernes mulighet til å stemme. De mener videre at en bør være varsom med endringer som griper inn i velgernes adgang til å få avlagt stemme og foreslår derfor ikke endring av denne fristen på nåværende tidspunkt.

Til punkt b) mener departementet at dette kan føre til noe forsinkelse av valgoppgjøret. Videre mener departementet at dette kan påføre det enkelte valgstyre noe mer arbeid, da det ville måtte ta pause i optellingen i påvente av forhåndsstemmer som er på vei i posten.

Fylkesrådmannen er enig i at man må unngå å innskrenke velgernes adgang til å avgi stemme. Samtidig er det et problem at så mange forhåndsstemmer forkastes. Velgerens innflytelse på valgresultatet blir også innskrenket ved at stemmegivninger forkastes på grunn av forsinkelser/feilsendinger.

Det har til nå ikke vært pålagt å rapportere antall for sent innkomne forhåndsstemmer. Det kan derfor være at antallet forkastede forhåndsstemmer baserer seg på valgfunksjonærenes hukommelse, og derfor kan være unøyaktig. Fylkesrådmannen mener at departementet bør skaffe seg et nøyaktig tallmateriale før man endrer fristene nevnt i punkt a) og b). Departementet bør be kommunene om å registrere for sent innkomne forhåndsstemmer i EVA, og at denne rapporten følger over til fylkesvalgstyrets møtebok. På denne måten kan vi sikre at det enkelte valgstyre/fylkesvalgstyre og departementet kan ta ut rapporter på antall for sent innkomne forhåndsstemmer.

Departementet foreslår at det forskriftsfestes at alle forhåndsstemmer som skal sendes til annen kommune skal sendes i en egen forsendelseskonvolutt. En forsendelseskonvolutt vil bidra til å unngå feilsendinger. Videre kan forskriftsbestemmelsen om oversendelse utvides. Det er i dag krav til at forhåndsstemmer skal oversendes hver dag den siste uken før valgdagen. For å gi bedre muligheter til å korrigere eventuelle feilsendinger ønsker departementet å vurdere å forskriftsfeste krav om at forhåndsstemmer skal sendes hver dag de to siste ukene før valget.

Fylkesrådmannen støtter forslaget om egen forsendelseskonvolutt og forsendelse av forhåndsstemmer hver dag de siste to ukene før valget. Videre mener fylkesrådmannen at departementet også bør vurdere om forsendelse med A-post for stemmesedler som mottas fredag før valgdagen er en tilstrekkelig rask nok forsendelsesmåte.

Samferdselsdepartementet planlegger å fremme et forslag for Stortinget om at Posten Norge AS skal slutte med postombringning på lørdager. Dersom dette vedtas vil det bli nødvendig med ytterligere tiltak for å sikre at forhåndsstemmene kommer fram i tide.

Evaluering av valggjennomføringen

Valgdeltakelse

Valgdeltakelsen ved stortingsvalget viste en oppslutning på 78,2 prosent. Dette er en økning på 1,8 prosentpoeng fra valget i 2009. Blant førstegangsvelgerne (18-21 år) økte valgdeltakelsen med 10 prosentpoeng. Også i den eldste aldersgruppen (60-79 år) har det vært en markant økning i deltakelsen sammenliknet med 2009. Valgdeltakelsen hos norske statsborgere med innvandrerbakgrunn ligger 20 prosentpoeng lavere enn den generelle valgdeltakelsen hos befolkningen.

Avgitte stemmer, forhånd og valgting

Ved stortingsvalget i 2013 ble det avgitt litt i overkant av 855.000 forhåndsstemmer. Dette tilsvarer 30,2 prosent av alle godkjente stemmer og ny rekord for antall forhåndsstemmer. Dette er en økning på 5,8 prosentpoeng sammenliknet med valget i 2009.

Forkastede stemmegivninger og stemmesedler

Totalt ble ca 4.500 stemmegivninger forkastet 2013. Hovedårsaken til forkastelsene var at velgeren ikke var innført i manntallet i kommunen.

Antallet forkastede stemmesedler økte noe i forhold til stortingsvalget i 2009. Det antas at økningen skyldes manglende stempel på stemmeseddelen ved forhåndsstemmegivningen, noe som var nytt ved valget i 2013.

Systemleverandør til alle landets kommuner og fylkeskommuner

Ved stortingsvalget i 2013 ble EVA Admin for første gang benyttet av alle landets kommuner og fylkeskommuner. Tilbakemeldingene er positive og kommunene er fornøyd med å ha et felles system å forholde seg til. Enkelte syntes det var et utfordrende system. Departementet er i gang med å utbedre systemet. Det var kun fylkeskommunene som benyttet modulen for behandling av listeforslag. De synes det var greit å bruke dette og trykkegrunlaget til stemmesedlene ble eksportert direkte fra EVA Admin til trykkeriet.

Valgobservasjon

Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) ved Office for Democratic Institutions and Humans Rigths (ODIHR) og Cartersenteret var invitert til å observere stortingsvalget. Det ble til sammen akkreditert 140 internasjonale valgobservatører. OSSE gir 16 anbefalinger i sin rapport (se uttrykt vedlegg nr. 1, eller høringsuttalelsen side 46). Blant annet mener OSSE/ODIHR at plikten innbyggerne har til å godta nominasjon til partilister ikke fullt ut er i samsvar med internasjonale standarder.

Cartersenteret var spesielt invitert til å observere forsøket med internettstemmegivning. (Rapporten finnes som uttrykt vedlegg 2).

Forsøk med internettstemmegivning

Det var 12 kommuner som deltok i forsøket med elektronisk stemmegivning via internett. Det var mulig å stemme gjennom hele forhåndsstemmeperioden. Totalt var det 70.090 velgere som valgte å avgi sin tellende stemme via internett, noe som utgjør totalt 36 % av alle mottatte stemmer i forsøkskommunene. Forsøket er evaluert av Institutt for samfunnsforskning (se uttrykt vedlegg 3) i en rapport "internettvalg – hva gjør og mener velgerne?". Det har vært stor politisk uenighet om forsøket med internettstemmegivning. Departementet mener at forsøkene har gitt nyttig informasjon og erfaringer, men vil ikke videreføre forsøk med internettstemmegivning.

Konklusjon

Fylkesrådmannen anbefaler fylkesutvalget å vedta følgende:

1. Fylkesutvalget støtter forslaget til standardisert utforming av stemmesedler.
- 2.

Fylkesutvalget mener at nåværende frister for mottak av forhåndsstemmer opprettholdes. Departementet bør sørge for en grundig kartlegging av for sent innkomne forhåndsstemmer ved valget i 2015.

3.

Fylkesutvalget støtter forslaget om egen forsendelseskonvolutt og forsendelse av forhåndsstemmer hver dag de siste to ukene før valget.

4.

Fylkesutvalget mener at departementet bør kreve en raskere forsendelsesmåte enn A-post ved oversendelse av forhåndsstemmer mottatt fredag før valgdagen

5.

Fylkesutvalget tar evalueringen av Stortingsvalget i 2013 til orientering.

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt)

Valgobservatørrapport fra OSSE/ODIHR ved valget stortingsvalget 2013:

<http://www.osce.org/no/odihr/elections/110275>

Valgobservatørrapport fra Cartersenteret, forsøket med internettstemmegivning:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kmd/kampanjer/valg/nytt-om-valg/2014/Rapport-fra-Cartersenteret-om-forsok-med-internettstemmegivning.html?id=756400>

Rapport fra Institutt for samfunnsforskning "Internettvalg – hva gjør og mener velgerne?":

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kmd/kampanjer/valg/nytt-om-valg/2014/Internettvalg---Hva-gjor-og-mener-velgerne.html?id=764313>